

A ZÖLD TURIZMUS FEJLESZTÉSI KÉRDÉSEI MAGYARORSZÁGON ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF GREEN TOURISM IN HUNGARY

Káposzta József¹, Nagy Henrietta², Csehné Papp Imola³

^{1,2,3}egyetemi docens

Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

E-mail: kaposzta.jozsef@gtk.szie.hu, nagy.henrietta@gtk.szie.hu, papp.imola@gtk.szie.hu

Összefoglalás

A zöldturizmusnak/ökoturizmusnak mind a mai napig számos értelmezése van. Definiálásában nincs konszenzus a turisztikai szakirodalomban, mivel olyan turisztikai aktivitásokat foglal magában, amelyek átfedik a természeti-, kulturális-, aktív-, és falusi turizmus területeit, de akár városlátogatásban is szerepet kaphatnak (Drumm, 2005). A Nemzetközi Ökoturizmus Társaság (International Ecotourism Society, TIES) által megfogalmazott definíció szerint az ökoturizmus „a természeti területek felelős módon történő felkeresése, ami megőrzi a környezetet és hozzájárul a helyi lakosság jóllétének fejlődéséhez”. Fejlődésének az 1980-1990-es évek adtak lendületet, amikor is a (tömeg)turizmus negatív hatásainak enyhítését célul kitűző ökoturizmus azt kívánta demonstrálni, hogyan segíthet a turizmus a természeti környezet megőrzésében és a helyi lakosság jóllétének növelésében. Ennek megfelelően az ökoturizmus értelmezése mind a mai napig magában foglalja a szűkebb értelemben vett turisztikai terméket és a környezeti tényezőket figyelembe vevő, az utazást meghatározó „filozófiát”. Tanulmányunk, ezen tényezők egyes összefüggéseinek kérdőíves vizsgálati eredményeit, azok összefüggéseit igyekszik bemutatni, elsősorban azt a képzés oldaláról megközelítve.

Abstract

Green tourism has several interpretation. There is no consensus on its definition in professional literature on tourism, since it includes activities that cover natural, cultural, active and rural tourism and may have role in city sightseeing as well (Drumm, 2005). According to the definition of International Ecotourism Society (TIES), ecotourism is „*about visiting natural areas in a responsible way to protect the environment and contribute to the improvement of the local population's wellbeing*”. It started to boost in the 80s and 90s, when ecotourism intended to demonstrate its role in the abovementioned two areas mitigating the negative impacts of mass tourism. Therefore, ecotourism involves a touristic product in a narrow sense, and the “philosophy” that determines travels considering environment protection. Our study intends to present the coherences of such factors as well as the results of a questionnaire survey, primarily focusing on its impact on training.

Kulcsszavak: humán erőforrás, on-line oktatás, társadalmi tényezők, kérdőíves vizsgálat

JEL besorolás: R10, R11

LCC: HD5701-6000.9

Bevezetés

A **zöldturizmus célja** hogy a turizmus környezeti hatásai tudatosuljanak a turistákban, turisztikai vállalkozásokban, ösztönözve őket a környezetbarát működésre. Ezek megvalósulása esetén nyilvánvalóan a benne résztvevő látogatókra is speciális jellemzők vonatkoznak, miszerint (Mikházi, 2014):

- az átlagosnál hosszabb a tartózkodási idejük
- kevésbé szezonális igénybevevőknek számítanak
- előszeretettel fogyasztják a helyi termékeket
- igénybe veszik a helyi szolgáltatásokat
- többségében környezetkímélő módon utaznak
- helyi kultúra megismerésére is törekszenek
- komplex gondolkodású, az átlagosnál magasabb iskolai végzettségűek
- többségükben önállóan szervezik az utazását, de napjainkban az ökotúra szervezők is egyre jelentősebb szerepet kapnak a programok koordinálásában.

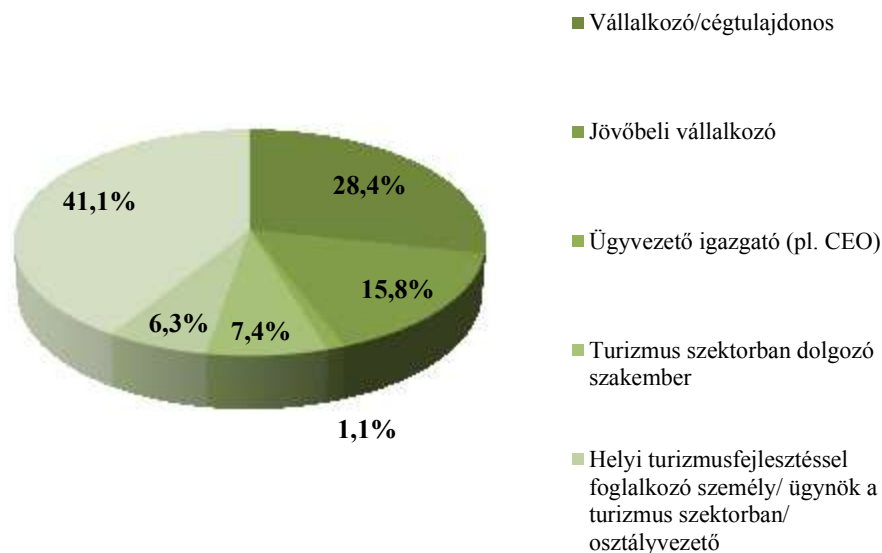
Jelen tanulmányban egy zöld turizmussal kapcsolatos kérdőíves felmérés legfontosabb megállapításait gyűjtöttük össze, mely a turizmus ezen speciális ágának elterjedtségét, ismertségét mutatja be hazánkban. Jelenleg is folyik a Kar kollégáinak részvételével az a kutatás, melynek célja feltérképezni a zöld turizmusról rendelkezésre álló ismereteket, másrészt pedig egy új, ún. blended-learning kevert képzési módszerre alapozott képzési forma létrehozása. A kutatásban szereplő kérdőíves felmérés 2017. márciusában zajlott, google docs formában került összeállításra és kiküldésre a Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar turizmus-vendéglátás szakon tanuló hallgatói, végzett hallgatók, jövőbeli vállalkozók, valamint a turizmus ágazat irányába elkötelezettek, illetve a szektor iránt érdeklődők körében.

Ezen kívül a közösségi oldalakon keresztül is terjesztésre került a kérdőív linkje, azaz nem volt sem területi, sem korosztálybeli korlát az országon belül. A kérdőívre 1 hónap alatt 95 válasz érkezett, melyeket a beérkezést követően értékeltünk. A fejezetben bemutatott eredmények nem csupán a zöld turizmus témájára helyezik a hangsúlyt, hanem olyan fontos információkat is tartalmaznak az új típusú, az infokommunikációs technológiákat alkalmazó képzési/oktatási módszerek bevezetésének, alkalmazásának lehetőségéről, melyek jelentősen befolyásolhatják a Kar jövőbeli képzési stratégiai irányait.

Általános információk a kérdőívet kitöltőkről

Az 1. sz. ábra szemlélteti, hogy a válaszadók státuszát illetően az „egyéb” kategória képviselte a legnagyobb arányt, 41,4%-ot. Ki kell emelni, hogy ebbe a kategóriába az alábbiakat jelölték meg saját magukra vonatkoztatva a kérdőívet kitöltők: „külsős” (nem áll kapcsolatban a turizmus ágazattal), ügyfélszolgálati munkatárs, gyakornok egy multinacionális vállalatnál, pénzügyi tanácsadó, egyetemi hallgató, agrármérnök, projekt koordinátor, köztisztviselő, alkalmazott, pénzügyi szakértő, a turizmus iránt érdeklődő, vidéki lakos, kutató, elemző, közigazgatásban vezető, valamint nyugdíjas.

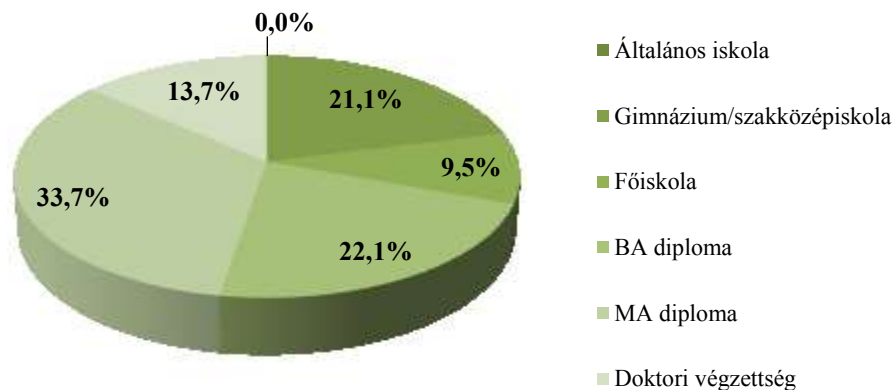
Továbbá fontos megállapítani, hogy a válaszadók több mint 44%-a vállalkozó, vagy tervezi a vállalkozóvá válást, így fontosnak tekinthető az adott válaszaik összetétele. Fontosnak tekintjük azt is megfogalmazni, miszerint a válaszadók közel 14%-a jelenleg is szorosan kötődik a turizmus ágazatához, így összességében a kapott válaszok relevánsnak tekinthetők.

1. sz. ábra: A válaszadók státusza

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

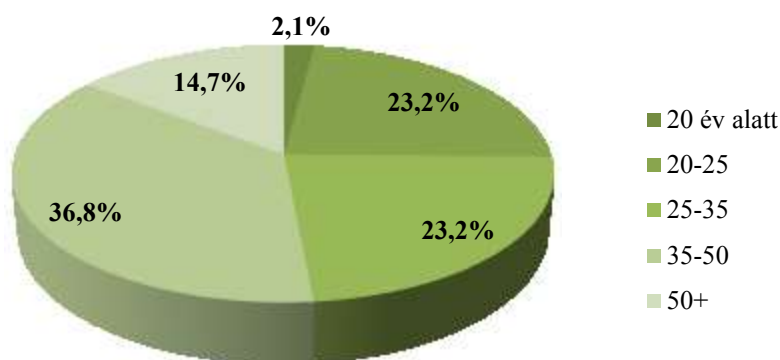
A fentiek alapján megállapítható tehát, hogy a kérdőíves felmérésben résztvevők szakmai háttere elég változatos képet mutat, ami a kutatás reprezentativitásához járul hozzá. A második legmagasabb arányt a vállalkozók képviselték 28,4%-kal, míg magukat jövőbeli vállalkozóknak vallók is biztató 15,8%-ot tettek ki.

2. sz. ábra: A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

A 2. sz. ábra mutatja, hogy a válaszadók mindegyike rendelkezik általános iskolai végzettséggel, de a kapott eredmény összességében is azt tükrözi, hogy a válaszadók jelentős része a képzettebb társadalmi csoportba tartozik. A válaszadók 69,5%-a rendelkezik minimum BA diplomával és ebből a válaszadók több mint egyharmadának van MA diplomája. Azonban meg kell jegyezni, hogy a legmagasabb iskolai végzettség tekintetében az eredmény egyáltalán nem reprezentatív a magyar társadalomban, hiszen a doktori fokozattal rendelkezők nem képviselnek ilyen magas arányt országosan.

3. sz. ábra: A válaszadók életkori megoszlása

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

A 3. sz. ábra egyértelműen mutatja a 25 és 50 év közöttiek többségi részvételét, hiszen 60%-kal a legaktívabbak voltak a kérdőív kitöltésében. Az eredmények szempontjából ez nagyon fontos, hiszen ők elsősorban a projekt célközönsége. A 20-25 év közöttiek, valamint a 20 év alattiak valószínűsíthető, hogy az egyetemi hallgatók voltak, akik a leginkább motiválhatók online tanulási módszerek elsajátítására és kevert módszerű e-learning alapú oktatási kurzusok elvégzésére az Y és Z generáció érdeklődését és jellemzőit figyelembe véve. Összességében megállapítható, hogy a válaszadók többsége az online-alapú, kevert oktatási módszer elsajátításához szükséges alap elvárt kompetenciákkal és vállalkozóvá válási hajlandósággal is rendelkezik.

A zöld turizmusra vonatkozó információk

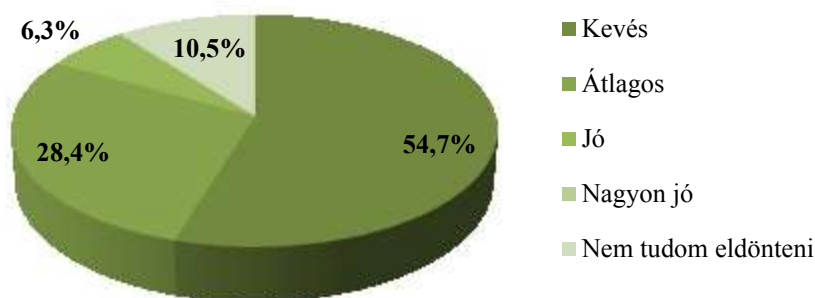
1.sz. táblázat: A válaszadók véleménye a zöld turizmusról

„Ön mit gondol az ökoturizmusról?”

A turizmusnak egy olyan fajtája, ami figyelembe veszi a környezet, helyi lakosok, vállalkozások, turisták szükségleteit napjainkban és a jövőben is. Ez fontos, bármely turizmussal foglalkozó cég számára, legyen az kicsi vagy nagy, vidéki vagy városi, ökoturizmussal, üzleti turizmussal vagy a turizmus bármely más ágazatával foglalkozó.	A turizmusnak olyan típusa, ami egyaránt tiszteli a helyi lakosokat és az utazókat, a kulturális örökségeket és a környezetet. Arra törekszik, hogy izgalmas vakációval szolgáljon az emberek számára, de oktassa is őket, olyan formában, hogy a fogadó országnak és lakóinak is hasznot hozzon.	Az ökoturisztikai vállalkozások azok, amelyek elkötelezettek a turizmusból eredő környezeti és szociális negatív hatások csökkentése iránt.	Az ökoturizmus ugyanazt jelenti, mint a fenntartható turizmus.	Az ökoturizmus azt jelenti, hogy kedvünk szerint használjuk a természeti erőforrásokat és nem foglalkozunk azzal, hogy mi lesz a jövőben.
60	65	38	16	0

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

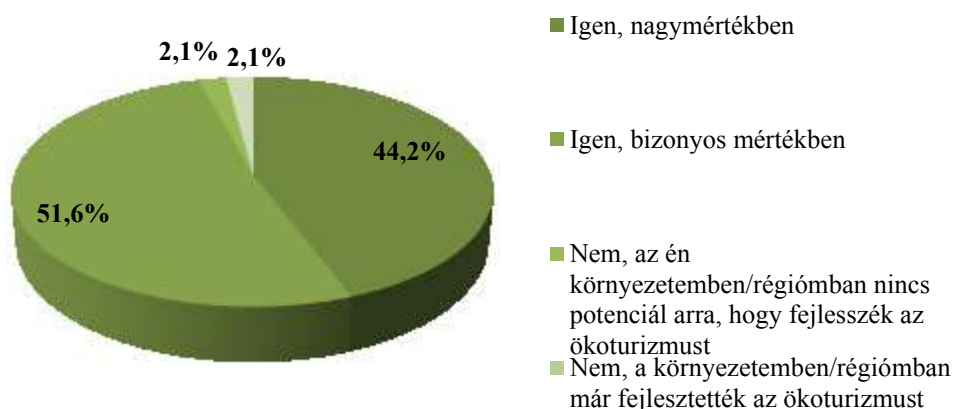
Az 1. sz. táblázat a válaszadók véleményét tükrözi a zöld/ökoturizmussal kapcsolatban. Mindenképpen öröndetes, hogy senki nem gondolta azt, hogy a természeti erőforrásokat úgy használja ez a turizmus ágazat, hogy közben nem gondol a jövő generációjára. Ez arra enged következtetni, hogy még ha az emberek nincsenek is tisztában a zöld turizmus fogalmával, de arról meg vannak győződve, hogy környezetileg fenntartható. A két leggyakoribb válasz arra utal, hogy szerintük a helyi lakosság, a helyi vállalkozások, a turisták és a környezet érdekeit egyszerre hivatott szolgálni. A válaszadók egy része azt is gondolja, hogy a zöld turizmus célja a turizmus környezetre gyakorolt negatív hatásainak mérséklése is.

4. sz. ábra: Hogyan értékelné az ökoturizmus fejlettségét az Ön régiójában?

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

Az 4. sz. ábrán az látszik, hogy 54,7%-a a válaszadóknak szegényesnek ítéli meg a zöld turizmus fejlettségét a régiójában és további 28,4% gondolja átlagosnak a szintjét. Véleményünk szerint ez elég magas arány, és világosan tükrözi hogy a zöld/ökoturizmus mindezidáig nem kapott jelentőséget az országban. Ez is indokolja a jelenleg futó projekt megvalósítását, hiszen a lakoságnak meglehetősen kevés az ismerete e területen és még kevesebben vannak, akik aktívak is a zöld turizmus területén.

5. sz. ábra: Ön egyetért azzal, hogy az ökoturizmus fejlesztése hozzájárulna az Ön régiójának/környezetének fejlettségéhez?

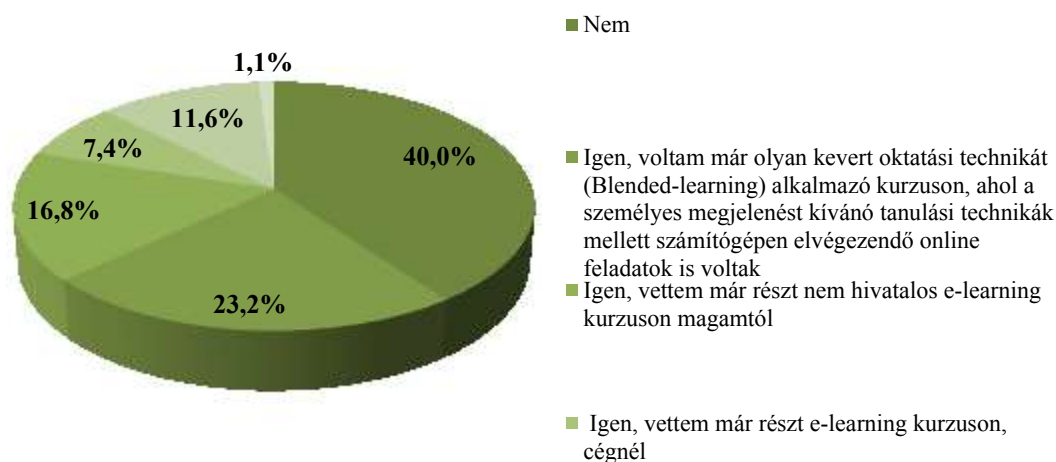
Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

A régiókra vonatkozó kiaknázatlan potenciált illetően a 5. sz. ábra kiválóan mutatja, hogy csupán 2,1% gondolta úgy, hogy a régiójában nincs potenciál zöldturizmus megvalósítására. 44,2% viszont egyértelműen azt mondta, hogy nagymértékben van rá potenciál és további 51,6% csatlakozott még ehhez a csoporthoz. Összességében ez azt jelenti, hogy 95%-nál is többen tekintik a zöld turizmust lehetőségnek a régiójuk felemelkedésére.

A képzéssel és tanulási módszerekkel kapcsolatos eredmények

A válaszadók saját bevallásuk alapján többnyire (98,9%) legalább átlagosnak értékelik számítógépes ismereteiket, ami azt jelenti, hogy az e-learning, online alapú képzések megfelelő képzési formát jelenthetnek nagyszámú résztvevő tanítására a zöld turizmus témakörében. Azaz rendelkeznek az elvárt és szükséges számítógépes ismeretekkel az e-learning módszerek alkalmazására. A projekt szempontjából nagyon kedvező ez az eredmény, hiszen nagyszámú résztvevőt lehet párhuzamosan képezni a legmodernebb oktatási technikával, ily módon a projekt tudástranszfer szerepe kiemelkedőnek tekinthető.

A 6. sz. ábrán az látható, hogy a válaszadók 40%-a még soha nem vett részt semmilyen online alapú kevert módszerű képzésben, ami meglehetősen nagy arány, figyelembe véve a válaszadók korösszetételét. Azonban a 60% azt nyilatkozta, hogy már vett részt ilyen kurzuson akár egyénileg, vállalatnál, akár egyetemen, amely azt bizonyítja, hogy alkalmas ez a fajta képzési módszer konkrét tématerületeken történő tudásátadásra szinte a képzés témájától függetlenül. 60% egy jó alap arra, hogy az ilyen jellegű képzések hatékony alkalmazását ráépítsük, miközben a 40% további potenciált jelenthet, ha segítünk nekik az új típusú képzési módszerek alkalmazásának elsajátításában.

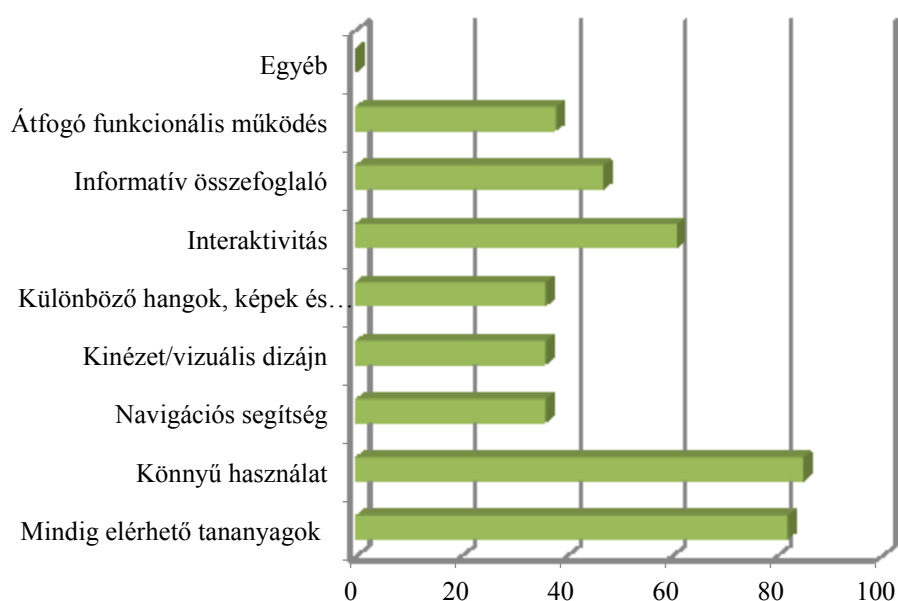

6. sz. ábra: Vett már részt Ön online-kurzuson, és ha igen milyen típusú kurzus volt?
 Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

A kérdőíves felmérésben résztvevőket arról is kérdeztük, hogy vettek-e részt már zöld turizmussal kapcsolatos képzésen, mert tudni szeretnénk volna, hogy mennyi információval rendelkeznek a témáról. A válaszadók 76,8%-a még nem vett részt ilyen témájú képzésben korábban. Ez egyértelműen alátámasztja a projekt célkitűzését és elképzelését, hiszen bizonyítottan nem terjedt el a zöld turizmus még a magyar piacon, ebből kifolyólag a téma iránti kereslet növekedésére lehet számítani az elkövetkezendő évek során. A 13,7%, aki azt mondta, hogy az egyetemi képzés során a szakiránya kapcsolódott a zöld turizmushoz, meglehetősen

alacsony arányának tekinthető és világosan tükrözi a magyar lakosság szegényes tudását ezen a tématerületen. Sajnálatos módon ez a téma nem kapott elegendő hangsúlyt az oktatási intézmények képzéseiben még az egyetemen oktatók oldaláról sem, amely alacsony számú zöld turizmussal kapcsolatos képzési formát eredményezett a magyar oktatási rendszerben.

Mindezek után vizsgáltuk, hogy mik a legfőbb akadályok az e-learning tanulási módszerben való részvételre. Legtöbben az időhiányt, a képzés költségét, valamint a nem megfelelő időpontot jelölték meg. Ezért lehet jó válasz erre az online alapú kevert módszerű interaktív képzés, mert ott nem kell a tanulóknak a tanteremben órákat ülniük egy meghatározott időpontban. Ezen kívül a kurzus speciális formája miatt a költsége minimális, így megfelelő választ adhat a potenciális résztvevők igényeire, annyi időt töltve a képzés elvégzésével és akkor, amikor csak ők szeretnék. Mindenképpen fontos megjegyezni, hogy senki nem hivatkozott a téma jelentéktelenségére, vagyis a válaszadók által is elismert a zöld turizmus fontossága.

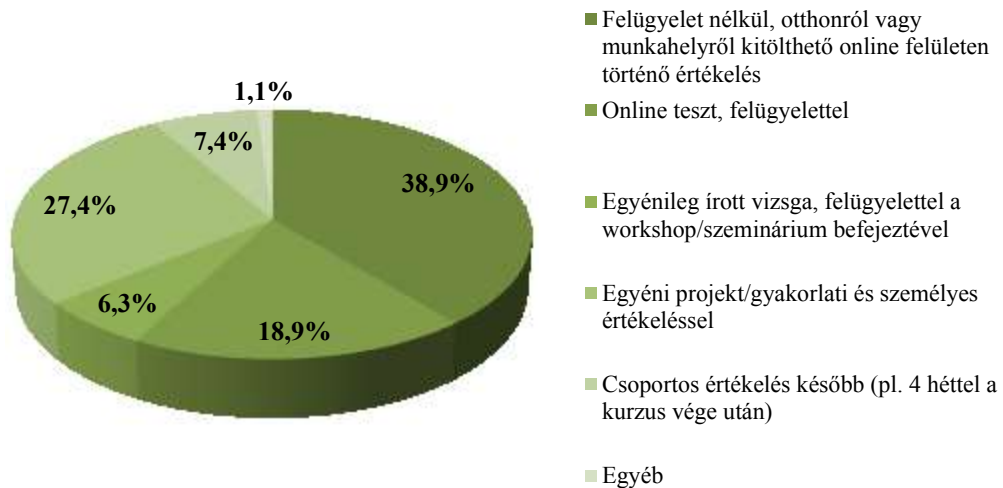

7. sz. ábra: Ön szerint melyek azok a legfontosabb tulajdonságok, amelyekkel egy virtuális tanulási felületnek rendelkeznie kell? (Kérem, jelöljön meg minden választási lehetőséget, ami kifejezi az Ön véleményét!)

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

A 7. sz. ábra azokat a jellemzőket foglalja össze, melyek vonzóak lehetnek az emberek számára a virtuális tanulási formákban. A válaszadók számára a leginkább vonzó a tananyagok folyamatos elérhetősége, a könnyű rendszerhasználat, illetve az interaktív jelleg. Egy új képzés bevezetésénél ezekre különösen érdemes odafigyelni, bár a válaszadók számos további előnyt is megjelöltek.

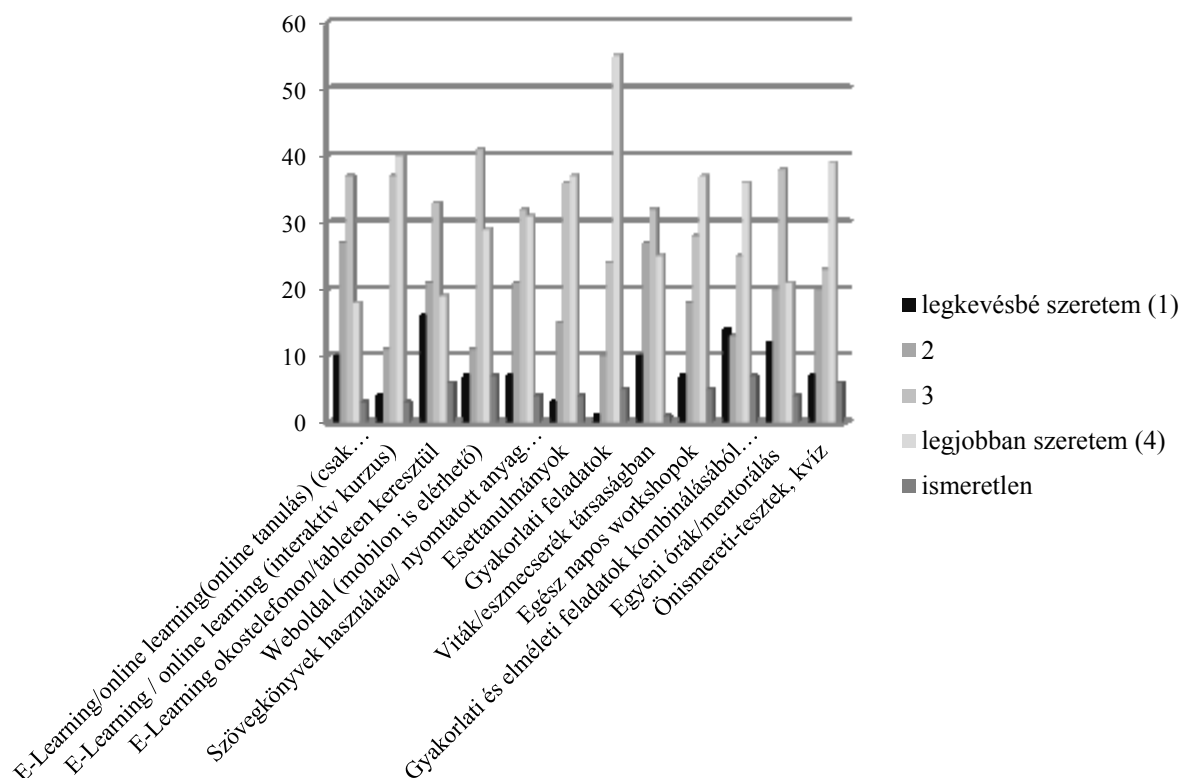
Minden e-learning rendszer talán legfontosabb része az feladatok értékelési rendszerének mibenléte. Arra a kérdésre, hogy milyen jellegű értékelési módszert részesítenek előnyben, a válaszadók 57,8%-a azt nyilatkozta (8. sz. ábra), hogy az online értékelési módot, akár felügyelettel, akár anélkül. Érdekes, hogy 27,4% az egyéni gyakorlati feladatok elkészítését részesíti előnyben. Mindkét értékelési forma alkalmazható az új típusú interaktív képzésben, ahol az értékelések főleg online zajlanak a legnagyobb hatékonyság elérése érdekében, de kiegészülnek gyakorlati beadandó egyéni feladatokkal.

8. sz. ábra: Ön milyen típusú értékelést részesít előnyben?

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

Amint az a 9. sz. ábrán is látható, a legkedveltebb tanulási eszközök közé tartoznak a gyakorlati feladatok, az önellenőrző tesztek, az elméleti és gyakorlati feladatok kombinálása, a workshopok, valamint az interaktív e-learning rendszerek.

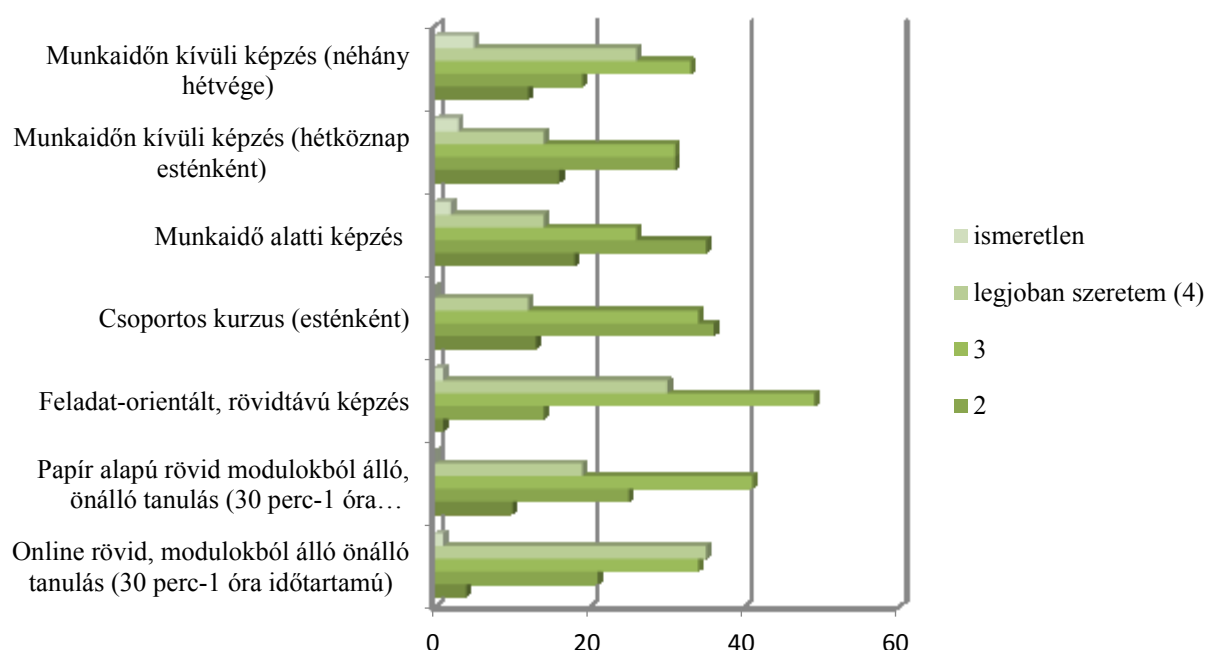

9. sz. ábra: Az alábbiak közül melyek az Ön által előnyben részesített tanulási eszközök, amikor egy tréningen vesz részt? (Egy 1-4-es skálán, az 1-es a legkevésbé preferált és a 4-es értelemszerűen a leginkább előnyben részesített)

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

A válaszadók által legkevésbé preferált eszközök a pl. okostelefonokon vagy tableteken futó applikációk, ami arra utal, hogy amikor jelentős időt töltenek a felkészüléssel és a vizsgákkal, az okos megoldások nem kedveltek. Az asztali számítógépek ebben a tekintetben előnyt élveznek. Az is világosan kiderült, hogy a válaszadók nem szeretik azokat az e-learning rendszereket, amelyekben csupán a tananyagok érhetőek el elektronikusan és nincsenek interaktív megoldások.

A képzések rendszerében (főleg a munkaidőn kívüliek esetében) fontos tényező az időpont és az időtartam tervezése. A 10. sz. ábra azt jelzi, hogy a válaszadók többsége olyan képzéseken részesít előnyben, melyek néhány hétvége alatt befejeződnek, vagy munkaidőn kívüliek, esetleg olyan rövidtávú kurzusok, melyek konkrét témakört ölelnek fel. Ezen kívül azokat szeretik, ahol önállóan tanulhatnak nagy részben és oszthatják be az idejüket, azt a leghatékonyabban felhasználva, az egyéni igényeikhez igazodva.

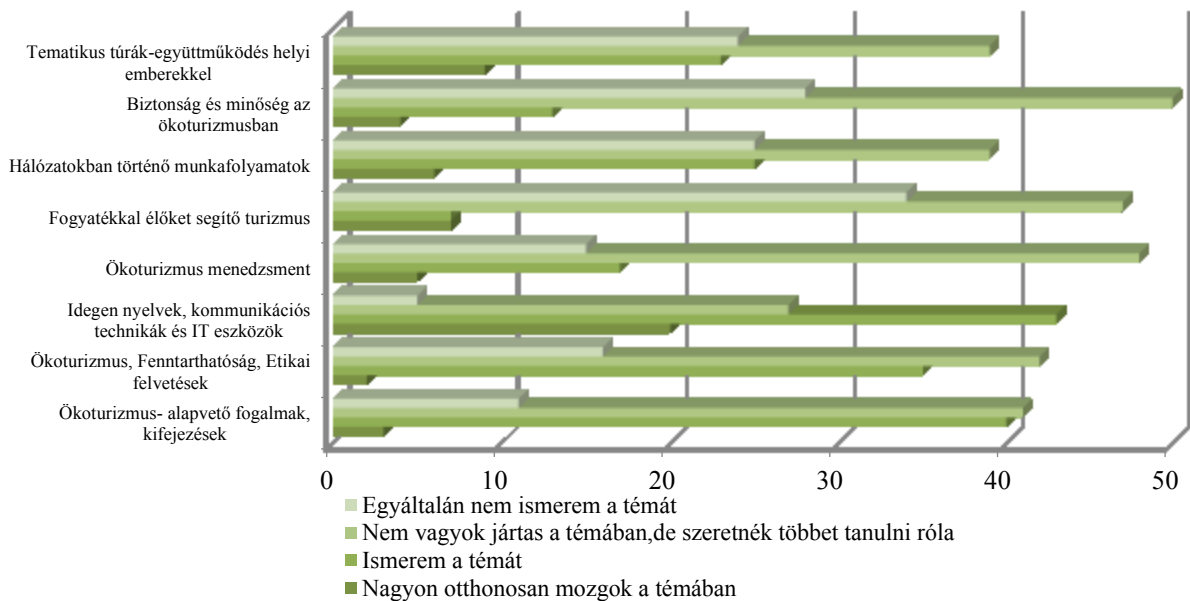

10. sz. ábra: Mi az ön kedvenc tanulási formája, amikor részt vesz egy tréningen? (Egy 1-4-es skálán, az 1-es a legkevésbé preferált és a 4-es értelemszerűen a leginkább előnyben részesített)

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

A 11. sz. ábra szerint láthatjuk, hogy a felsorolt kompetenciákat illetően a leginkább az idegen nyelvek, valamint az ökoturizmus alapvető fogalmai tekintetében vallják magukat jártasnak a válaszadók, míg pl. fogyasztókkal élők turizmusában vagy a hálózatos együttműködésben egyáltalán nem jártasak. Ha a részleteiben vizsgáljuk, akkor látjuk, hogy a zöld turizmus témakörében nem rendelkeznek kellő információkkal, ezért a tudásátadás kulcsfontosságú ezen a területen. Sajnos nem meglepő, hogy a fogyasztókkal élőkkel kapcsolatos tevékenységekről is hiányosak az információik, hiszen ez általánosságban jellemző a magyar társadalomra. Mindenképpen fontos lenne ennek a témának a hangsúlyozása a zöld turizmusban is, hiszen a fogyasztókkal élők beintegrálása és elfogadása általában véve is javulna.

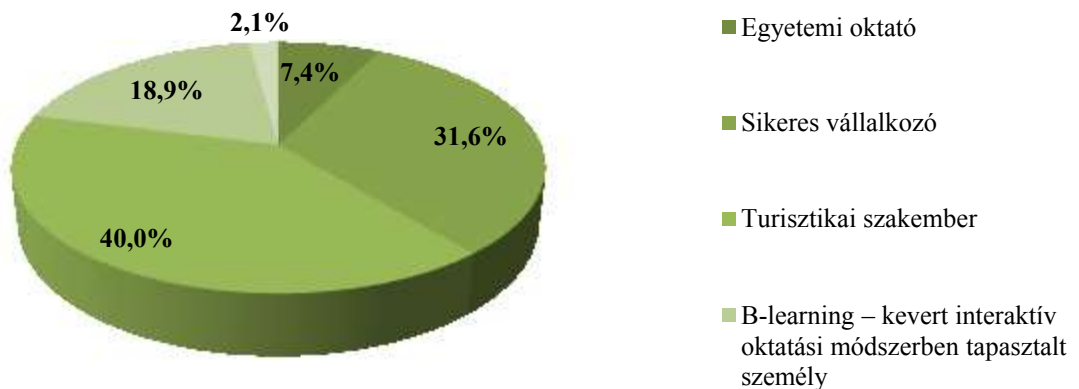
Az „egyéb” kategóriában a válaszadók a vidéki turizmus, valamint az ökoturizmus és a szállodaipar kapcsolatát jelölték meg, mint olyan témakörök, melyekről szívesen tanulnának többet.

11. sz. ábra: Kérem jelölje be, hogy az alábbiak közül mely témákról rendelkezik ismeretekkel!

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

A 12. sz. ábra mutatja, hogy a válaszadók – amennyiben online alapú interaktív képzésről van szó – elsősorban gyakorlati tapasztalattal rendelkező szakemberektől vagy sikeres üzletemberektől tanulnának. Ez is világosan utal arra az elmozdulásra, amit az informális képzések irányában tapasztalunk, azaz a gyakorlati ismeretekre alapozott kurzusok előtérbe helyeződése az elméleti alapú iskolarendszerű képzések helyett, valamint itt látható a duális képzések bevezetésének indokoltsága, melynek keretén belül a hallgatók elméleti és gyakorlati tudást is szereznek az egyetemen és a turisztikai vállalkozásnál eltöltött évek alatt. A válaszadók számára a képzésben megszerezhető tudás és képességek hasznosságának kiemelt jelentősége van.

12. sz. ábra: Kit szeretne leginkább oktatónak a zöld turizmusról szóló interaktív képzésben?

Forrás: kérdőíves felmérés, 2017.

Összességében elmondható, hogy a lakosság nyitott az új, infokommunikációs technológiákon alapuló oktatási és tanulási módszerekre, de az értékelés módja, a képzés hossza és az időbeosztás kiemelt jelentőséggel bír mielőtt elkezdenek egy képzést. A zöld turizmus témakör általában és részleteiben is olyan kérdésekkel foglalkozik, mellyel számos ember nincs tisztában, ezért a projekt partnerek számára egyértelműen megnyitja a lehetőséget a képzés kidolgozására, majd aztán a képzés népszerűsítésére.

A válaszok egyértelműen tükrözik azt a tendenciát, melyhez a felsőoktatásnak is igazodnia és alkalmazkodnia kell, miszerint a hagyományos, iskolarendszerű felsőfokú képzések mellett egyre többféle rövidtávú, rugalmas, gyakorlatorientált képzésekre van növekvő igény. Ehhez azonban a korábbi tananyagok, oktatási módszerek változtatására, fejlesztésére van szükség – nemcsak az infokommunikációs technikák fejlődése és egyre gyakoribb alkalmazása miatt, hanem a képzésben résztvevők szakmai igényei, érdeklődése, a képzés időbeosztása és módszertani háttere miatt egyaránt. Ez továbbá feltételezi a képzésben résztvevő oktatók oktatási módszereiben történő változtatást is, hiszen az e-learning alapú képzésekben a tananyagoknak interaktívnak, önálló tanulástámogatónak kell lenniük, és így a tanár feladata többé már nem a tantermi oktatás, hanem sokkal inkább a mentorálás, a tutori munka. Ez más – a korábbi gyakorlattól eltérő – pedagógiai módszerek alkalmazását teszi szükségessé. Ezáltal a teljes felsőoktatási és felnőttoktatási rendszernek meg kell újulnia, hogy a potenciális résztvevők igényeit a legmesszemenőkben teljesíteni tudja piacképes képzések nyújtásával – akár egészen speciális távoktatási, e-learning, blended-learning formában és az egyéni képességeket és tanulási ütemet figyelembe vevő időbeosztással.

Következtetések

Az online kérdőíves felmérés eredményeként megállapítható, hogy a zöld turizmus és ökoturizmus témaköre nem igazán ismert sem a turizmus-vendéglátás szakos hallgatók, sem a turizmusban dolgozók körében. Ez alapján a kidolgozandó képzés célcsoportja a fiatal és középkorú korosztály lehet, akik akár turizmus területén folytatnak tanulmányokat, akár ebben a szektorban dolgoznak, akár saját turisztikai vállalkozásukat vezetik, hiszen bizonyítottan kevés információval rendelkeznek erről a speciális ágazatról. A válaszok alapján kiderült, hogy a legtöbb válaszadó nyitott egy zöld turizmusról szóló képzésre. Mivel rendelkeznek a szükséges számítógépes ismeretekkel, ezért képesek lennének bekapcsolódni egy ilyen jellegű interaktív képzési formába – még ha korábban soha nem vettek részt ilyen ún. blended-learning tanulási rendszerben. Ami érdekes visszajelzés és egyben kérés a részükről, hogy amennyiben bejelentkeznek egy ilyen képzésre, szeretnének gyakorlati szakemberektől tanulni akik sikeresen tevékenykednek az ágazatban. Ez természetesen magával vonja a képzés tananyagának erős gyakorlat-orientált voltát is, de ezt a jelleget a Kar többi alap- és felsőoktatási szakképzésében is javasolt előtérbe helyezni.

Felhasznált irodalom

1. Drumm, A. (2005): *Ecotourism development – A manual for conservation planners and managers I: An introduction to ecotourism planning.* – The Nature Conservancy, Arlington. 96 p.
2. Mikházi, Zs. (2015): *Az ökoturizmus tervezésének sajátosságai.* MTOK tanulmányok, 2015.
3. Mikházi, Zs. 2014: *Mi az ökoturizmus? Az ökoturizmus fogalmának értelmezése tartalomelemzés módszerével.* – In: Csemez, A. (szerk.): *Időszerű tájrendezési feladatok.* Tájékadémia IV. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest. pp. 153-164.

4. Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2005-2013. Magyar Turisztikai Hivatal, Budapest, 2005.
5. Turizmusfejlesztési stratégia. Nemzetgazdasági Minisztérium, Budapest. 2011.

A kutatás a „Green Tourism Education: Innovative Way to Develop Rural Areas” elnevezésű, 2016-1-HU01-KA202-022999 számú Erasmus+ projekt keretein belül valósul meg.